

Tanyák integrálása az információs társadalomba

HEGEDŰS Szabina

Bevezetés

Az IKT eszközök gyorsuló társadalmi diffúziójának köszönhetően a digitális kultúra virágkorát éljük, ám a társadalom egyes szegmensei nem részesülnek az ebből fakadó előnyökből, az internet-kultúra és a számítógépes írástudás terjedésének az idős generáció mellett a tanyasi népesség az utolsó fehér foltja. Számtalan kutatás mutatott rá az elmúlt évtizedekben arra, hogy a tanyavilágban felmerülő társadalmi és szociális problémák kumulatív jellegűek, az eddigi kutatások fókuszában a kedvezőtlen demográfiai szerkezet, az infrastrukturális hiányok, illetve a szociális hátrányok vizsgálata állt. Az alapszolgáltatásokhoz való hozzáférést részben sikerült elősegíteni, a magyar szociálpolitika speciális elemének, a falu, illetve tanyagondnoki hálózat

kiépítésének köszönhetően, így a szociális hátrányok mérséklése folyamatban van. Másrészt a vidék, a tanya sokaknak még mindig a „magyar ugar”, a mezőgazdaság szinonimájaként jelenik meg, ebből kifolyólag a problémák orvoslását kizárólag az agrárium modernizációján keresztül közelítik meg.¹ Azonban ahhoz, hogy a magyar vidék valóban versenyképes legyen elengedhetetlen az informatikai infrastruktúra fejlesztése, az információáramlás felgyorsítása. Másfelől a hálózati kultúra megjelenése fontos mérföldkő lehet az érintettek életében, életminőségük javításában. Kutatásomban éppen ezért a digitális megosztottság problémakörét vizsgálom a tanyasi életmódból fakadó hátrányok kontextusában. Azt kívánom bemutatni, miként lehet a hálózati kultúra révén hozzájárulni a társadalmi tőke növeléséhez egy olyan településen, ahol a

lakosok legnagyobb hányada külterületen él. A dolgozatban felsorakoztatott innovatív lehetőségek még elméleti megközelítésűek, a kutatás jelen fázisában zajlik a kérdőíves adatfelvétel, igényfelmérés, valamint a község tudásvagyon térképezése.

A tanyasi életmódból fakadó hátrányok

Zákányszék sajátos tanyás településfejlődésből jött létre a 19. század közepén. A jelenleg 2758 lakosú település Csongrád megyében, Mórahalom kistérségben helyezkedik el 6607 hektáron, amelyből a belterületen a lakónépesség mindössze 6%-a él.² A tanyasi embereket otthonuk térbeli elhelyezkedése, a földrajzi kötöttség és az ebből fakadó sajátos életmód különbözteti meg a társadalom egészétől.³ A térbeli kirekesztettség elsősorban a munkahelytől, iskolától való távolságban nyilvánul meg, másrészt az intézményekhez, kulturális lehetőségekhez való hozzáférésben.⁴

1. ábra: Tanyaközségek a szegedi határban (CSATÁRI B. 1980 nyomán)

Zákányszék abból a szempontból szerencsés helyzetben van, hogy Szeged, Mórahalom vonzáskörzetében helyezkedik el, mégis a távolságból fakadó problémák a fiatal és idősebb korosztályt egyaránt érintik. A zákányszéki tanyavilágból autóbusszal csaknem egy óra eljutni a városba. „Télen a hó, nyáron a homok miatt nehéz közlekedni. Elkészni meg nem lehet. A gyerekeket be kell vinni, munkába, ha megy az ember, jobban kell igyekezni.” (M., 42 éves férfi.⁵) A földrajzi kötöttség másrészt fennáll a belterület, illetve külterület között is, ami azt jelenti, hogy a tanyasi óvodás, általános iskolás gyerekeknek a belterületi iskoláig napi 3–10 kilométert kell megtenniük. A tanyagondnoki hálózatnak köszönhetően ezeket a gyerekeket reggelente összegyűjtik és elszállítják az iskoláig vagy a buszmegállóig. A középfokú vagy a felsőoktatásban részt vevők problémájára azonban ez nem jelent megoldást.

A helyzetet tovább súlyosbítja, hogy a tanyasi gyerekeket hátrányos megkülönböztetés is sújtja az oktatási intézményekben. Ezt a tanyagondnokok és a lakosok véleménye is alátámasztja.

„A tanárok is úgy állnak hozzá a tanyasi gyerekekhez: biztos nincs hol fürdenie, biztos, hogy kevesebbet tud, mint a többi. Aztán, a gyerekek is csúfolják, hiszen lehet, a tanár nem szól ebbe bele. Így sok gyerek elkallódik, nem tanul tovább. Aki pedig nem tanul tovább, az itt fog élni a tanyán. A többiek, főleg akinek szakmája van vagy főiskolára ment, az elmenekül innét.” (K. 38 éves nő)⁶ „[...]a közeli városokba is átszállással órákat zötykölődő-fagyoskodó középiskolások nem vágnak vissza szülőfalujukba, már csak azért sem, mert a „bejáró” dolgozó óriási hátránnyal indul a munkaerőpiacon is. Így aztán természetes, hogy ezeken a településeken a munkanélküliek aránya gyakorta többszöröse (néhol 8–10-szerese) az országos átlagnak.” (Mezey Mihály, Óbánya polgármestere⁷)

Napjainkban a migrációs folyamatok hatására a tanyai társadalom sokféle és

nehezen azonosítható csoportból áll: tősgyökeres tanyasiak, őstermelők, mezőgazdasági vállalkozók, városból kiköltözők stb. A tanyasiak jelentős hányada azonban idős, magányos, perifériára szorult ember, aki a régi közösségek szétbomlása miatt már egyre kevesebb szállal kötődik a társadalomhoz.⁸ Ezek a marginalizálódott tanyasi lakosok fokozottan rászorulnak a szociális ellátórendszerek adta segítségekre, jövedelmüket nagyrészt az állam által adott segély teszi ki. Az elszigetelten élő családok körében gyakoribbak a kezeletlen mentális és fizikai problémák, szenvedélybetegségek, ráadásul a gyermekjóléti alapellátásban részesülő, védelembe vett és családból kiemelt gyerekek között magas a tanyákon élők aránya.⁹ A KSH adatai szerint a tanyákon élők körében a legmagasabb az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők aránya, e tényező párhuzamban áll a nagyarányú munkanélküliséggel. A fennálló problémákat tovább nehezíti az a tény, hogy a kültéri élet nehézségei miatt a fiatalok gyakorlatilag elmenekülnek a tanyákról. A homokhátsági külterületek főként a főiskolai, egyetemi diplomával rendelkezőket nem tudják megtartani. Így hiányzik az a szellemi tőkével rendelkező réteg, vagyis az információs elit a tanyákról, amely húzóerőt jelenthetne.

A fennálló társadalmi egyenlőtlenségek csökkentésére hozták létre a magyar szociálpolitika speciális elemét, a falu-tanyagondnoki hálózatot, amelyhez Zákányszék is csatlakozott 2009-ben a Homokháti Kistérség Többcélú Társulása Integrált Szociális és Gyermekjóléti Központ tagintézményeként.

A Szervezeti és Működési Szabályzatban az alábbi szakfeladatok kerültek meghatározásra a zákányszéki tanyagondnoki hálózat számára: házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, szociális étkeztetés, idősek napnali ellátása, idősek ápolást- gondozást nyújtó ellátása, családsegítő szolgálat, gyermekjóléti szolgálat.¹⁰

A tanyagondnoki feladatokat gépjárművel rendelkező személy látja el, aki maximum 400 tanyasi lakossal tart fenn rendszeres kapcsolatot,

naponta átlag 80 km utat megtéve. Emellett koordinátori funkciókat is betölt a külterületi lakónépesség, illetve a település intézményei között. Zákányszéken jelenleg két¹¹ tanyagondnok látja el az említett feladatokat.

A tanyasi lakosok helyzetét tovább nehezíti a pályázati pénzek erőteljes belterületi koncentrációja, a külterületen egyedül a tanyagondnoki hálózat jelenti a megoldást a lakosok problémáira. Az a tendencia figyelhető meg, hogy sem a kormány, sem az Európai Unió nem fektet hangsúlyt a tanyák fejlesztésére. Vajon mi ennek az oka? *Csatári Bálint* úgy véli, az Európai Unió azért nem foglalkozik a sajátos magyar településszerkezettel mert, ahogy ő fogalmaz: „*Minden nemzetnek a saját ügye, hogy vidékeit hogyan rendezze.*” Úgy véli a legfőbb probléma az, hogy Magyarországon még nem született olyan komplex vidékfejlesztési program, amelyben ennek a különösen fontos kulturális örökségnek a jövőjét meghatározná. Ellenpéldaként Finnországot említi, ahol a magyar tanyákhoz hasonló lappföldi szórványtelepülések kiemelt figyelmet kapnak az EU részéről, hiszen ott megvalósult az előbb említett program.¹²

A legnagyobb probléma azonban az, hogy a magyar jogi anyagban a tanya szó nem szerepel egyetlen törvényben sem, így ebben a kontextusban maga a támogatása, fejlesztése is nehéz feladatot jelent.

A digitális megosztottság a tanyán

Az előzőekben próbáltam rámutatni arra, hogy a szociális egyenlőtlenségek mérséklése részben megtörtént a tanyagondnoki hálózat eredményes működésének köszönhetően. Az információs társadalom felől megközelítve azonban a digitális írástudatlanság problémája a homokháti térségben égető gondot jelent, a megfelelő infrastruktúra kialakítását követően a tanyagondnoki hálózaton keresztül, egyfajta szemléletváltással csökkenteni lehetne a fennálló egyenlőtlenségeket.

„*Digitális szakadékról egy társadalmon belül*

akkor beszélhetünk, ha szisztematikus és mély különbségek vannak egyes társadalmi csoportok között az információs technológiával kapcsolatos tudás és hozzáférés tekintetében.”¹³ Egy másik definíció még inkább rámutat a problémára: „*A digitális szakadék azt a tényrt írja le, hogy a világ lakossága felosztható olyan emberekre, akiknek van, illetve nincs hozzáférése – és akik rendelkeznek, illetve nem rendelkeznek a szükséges képességekkel – az olyan modern információs technológiák felhasználásához, mint például a telefon, a televízió vagy az internet.*”¹⁴

Zákányszék felől megközelítve ez azt jelenti, hogy az amúgy is hátrányos helyzetű külterületen élő lakosok nagy része nehezen vagy egyáltalán nem tud kapcsolódni az információs társadalomhoz, míg a belterületen élő népesség magasabb arányban tud élni a technikai eszközök adta lehetőségekkel. A digitális megosztottság fennáll a városi és vidéki területek lakosai között, továbbá a magas képzettségűek és az alacsony végzettségűek között. A megosztottságnak számtalan kiváltó oka lehet, mint például az elégtelen infrastruktúra, a magas hozzáférési költség, a helyileg létrehozott tartalom hiánya stb. Zákányszéken mindezen problémák fennállnak, főként a külterületen élő lakosok körében. A digitális megosztottság tehát tovább növeli a társadalmi egyenlőtlenségeket, amit leginkább a „Máté-effektus” problematikájával lehet illusztrálni: „*Mindannak ugyanis, akinek van, még adnak, hogy bővelkedjék; Akinek pedig nincsen, attól még azt is elveszik, amiye van*” (Máté 25,29-30) Ez az információs társadalomba való beilleszkedés szempontjából azt jelenti, ahogy Gurnstein fogalmaz: „*A jómódúak egyre jobb helyzetbe kerülnek, míg a lemaradók még inkább lemaradnak, mivel képtelenek kihasználni az IKT lehetőségeiből adódó előnyöket.*”¹⁵

Ráadásul a húzóerőt jelentő értelmiségi réteg „menekülése” a tanyákról további problémákat generál. Az „információs elitnek” így nem lesz kapcsolata azokkal a rétegekkel akik egyedül képtelenek integrálódni az információs társadalomba, vagy nem jutnak hozzá az IKT esz-

közökhöz,¹⁶ így a „*a lemaradók még inkább lemaradnak.*”

A digitális szakadék áthidalására sokféle eszköz létezik, többek közt ilyen a teleház-mozgalom is. A teleház-mozgalom ideológiája azon alapszik, hogy közelebb hozza az információs technológiát a lakossághoz, emellett különböző közösségi funkciókat is betölt. A diffúzió-elmélet fényében a teleházaknak akkor van szerepe, ha a számítógépek még nem terjedtek el a háztartásokban, hiszen ilyenkor a pótlólagos információ nyújtásával a közösségi tőke növeléséhez járul hozzá.¹⁷ Úgy gondolom, a hatékony felhasználás a teleházak esetében sem hagyható figyelmen kívül. (Tehát önmagában a hozzáférés biztosítása nem elegendő, hanem szükséges a képzés és egyéb programok biztosítása.)

Zákányszék sajátos tanyás településjellege nem illeszkedik a mozgalom célkitűzéseire, azaz, hogy közelebb hozza az információs technológiát a lakossághoz, azáltal hogy a közösségeket egy központi „térbe” vonzza. (Minél távolabb van az egyén a központtól, annál kevesebb információhoz jut.) A tanyás településjelleghez a közösségi informatika olyan eszköze lenne hatékonyabban használható, amely az információt egymástól távol (minimum 5 km-re) elhelyezkedő szeparálódott egységekbe juttatja el.

A fejlesztés, a társadalmi innováció bemutatása

Manuel Castells úgy véli, hogy az információ minden fejlődés alapeleme, a technológia lehetővé teszi a társadalmak számára önmegváltoztatásukat. Rámutat arra is, hogy a technológia önmagában nem elég, a fejlődés hatása az információ feldolgozásán múlik. (Így jön létre az új társadalmi struktúra, az ún. „informacionacionalizmus” vagy hálózati társadalom, ahol megkülönböztetjük a ’netizeneket’ és a kimaradókat, és a köztük fennálló ellentét jelenti az új hálózati formában a társadalmi egyenlőtlenséget.) Napjainkban az információhoz elsősorban

az interneten keresztül juthatunk hozzá.¹⁸ Dolgozatomban éppen ezért azt vizsgálom, hogy milyen hatásai lennének annak, ha Zákányszék tanyavilágában megvalósítanák a „kiszélesített hozzáférési lehetőségeket”, azaz széles sávú internet kötné össze a tanyai lakosokat egymással és a belterülettel. Önmagában a hozzáférés nem szünteti meg a digitális szakadékot, a hatékony felhasználás érdekében egyaránt szükséges lakosok és a tanyagondnokok képzése. A hatékony felhasználás azt jelenti, hogy miután a hozzáférés már adott, meg kell tanítani a lakosokat arra, hogyan használják ki az internet adta lehetőségeket, hogy azok közösségi fejlődést eredményezzenek.

Úgy vélem a kiszélesített hozzáférési lehetőségek megvalósítandó infrastruktúrájaként a WiMAX IEEE 802.16-rendszer lenne a leghatékonyabb a vezeték nélküli technológiák közül. Olyan területeken ugyanis, ahol még nem került sor megfelelő szélessávú hálózat megvalósítására, megoldást jelenthet a lakosok internet-hozzáféréseinek alternatívájaként.

A rendszernek számos előnye van, amely alkalmassá teszi arra, hogy a kültéri területeken megfontolásra kerüljön a kiépítése. Legnagyobb előnye a magas sáv szélesség, illetve az áthidalható távolság széles spektruma (akár 45 km). A következő ábra ezen előnyöket szemlélteti a további vezeték nélküli technológiák kontextusában (ld. 2. ábra).

4. Az innováció integrálása a tanyavilágba

A tradicionális közösségekben az egyén térhez kötött, világról alkotott viszonyát az a települési környezet határozza meg, amelyben él. Az innováció hatékonysága elsődlegesen azon múlik, miként sikerül beilleszteni ebbe a tradicionális világba, az emberek mindennapjaiba az újdonságot. „[...] a „lemaradók” nem rendelkeznek véleményformáló pozíciókkal, erősen helyhez kötöttek, mondhatni izoláltan élnek, referenciapontjuk a múlt. Döntéseikben az előző ge-

	<i>Csatorna sáv szélessége</i>	<i>Maximális adatsebesség</i>	<i>Spektrális hatékonyság</i>
WiFi 802.11a/g	20 MHz	54 Mbps	~ 2,7 bps/Hz
WiMAX 802.16a	3; 6; 5; 10; 20; 25 MHz 1,75; 3,5; 7; 14; 28 MHz	70 Mbps *	~ 5 bps/Hz
EDGE	200 kHz	384 kbps	~ 1,9 bps/Hz
UMTS	1,25 MHz	2 Mbps	~ 1,6 bps/Hz

2. ábra

Adatsebesség vezeték nélküli technológiákban

Forrás: Horváth Zoltán BME HIT

nerációk viselkedését veszik alapul, a tradíciók követése miatt lassan, gyanakvóan fogadják az újításokat, nem a változásokat, a fejlődést elősegítő utakat, hanem az élet fix pontjai keresik."¹⁹ Zákányszéken ezek a tradíciók a tanyasi, mezőgazdasági fizikai dolgozó „habitust” jelentik. Éppen ezért olyan elsősorban újszerű megoldásra van szükség, amely maga után vonzza a többi fejlesztési lehetőséget.

Fontos, hogy az innovációt kiváltó korábbi tevékenység gazdasági, társadalmi haszonban nyilvánuljon meg. (Rogers – idézi Szarvák Tibor).²⁰ Szükség van tehát az embereknek egyfajta „biztosítékra”, hogy az innováció használatába befektetett idő megtérül. Erre példaként a későbbiekben részletezésre kerülő távmunkát emelném ki. Eben az estben azok az egyének, akik részt vesznek egy e-learning - tanfolyamon biztosítani kell azt, hogy megszerzett tapasztalataikat a távmunka keretei között kamatoztassák. Rogers emellett kiemeli, hogy ügyelni kell arra, hogy az innováció minél kevesebb mentalitásváltással és kockázati képességgel jelenjen meg. Ennek értelmében a Zákányszéken megvalósuló fejlesztéseknél olyan lehetőségeket igyekeztem számba venni, amelyek alkalmazkodnak a lakosság igényeihez, valamint megoldást jelentenek a tanyai életmódból fakadó legnagyobb hátrányra – a távolságra. Az idős lakosok részéről a kapcsolattartás megvalósulása, a termelők részéről a különféle agrárinformációs rendszerekhez való hozzáférés, felszabaduló idejükben pedig a távmunka – amely a munkanélküliség kiküszöbölésére is alkalmas.

A konkrét fejlesztés megvalósítása előtt fontos a helyi közösségek tájékoztatása, motiválása, mivel a jövőbeni felhasználók valószínűsíthető, hogy nincsenek tisztában azzal, milyen lehetőségek tárulnak eléjük az IKT használata révén. Az idős tanyasi lakosok aktivizálását úgy vélem leghatékonyabban a tanyagondnokok tudnak megvalósítani, mivel eddigi tevékenységüknek köszönhetően személyes, bizalmi kapcsolatot alakíthattak ki a lakosokkal, így egyfajta húzóerőként jelenhetnének meg ezen közösség szemében. A tanyagondnokok legfőbb feladatának az idős generáció motivációját tekintem az in-

nováció tradicionális közösségbe való integrálása céljából. Ennek fényében a tanyagondnokok közösségi aktivizáló funkciójának az innováció bevezetésének előkészítő szakaszában kell sort keríteni. A motivációs szakaszban nagy szerepe van az IKT-eszközök hozzáférését biztosító közösségi tereknek, tehát elsősorban a könyvtárnak, a teleháznak, ugyanis az internethasználat elterjedésében a gyenge kötéseknél (tanyagondnok, könyvtáros) jelentősebb szerepe van, mint a közvetlen kapcsolatoknak.²¹

Ahhoz, hogy a szolgáltatás valóban hatékonyan működjön az fontos feladat a tanyagondnokok továbbképzése, hogy képessé váljanak megváltozott szerepkörük ellátására. Jelenleg a képzés keretében a tanyákon végzendő alapfokú szociális szolgáltató feladatok ellátására; a hivatalokkal, intézményekkel, szervezetekkel való kapcsolattartásra; a rászorulóknak megfelelő segítségnyújtásra; emberi kapcsolatok ápolására a település lakosaival, rászorulóival; a hagyományok, az összefogás erősítésére, a közösségi alkalmak megteremtésére készítik fel a tanyagondnokokokat. Ha a falu-, illetve tanyagondnoki képzést kiterjesztenék IT mentori feladatkörökkel, úgy gondolom hatékony munkát végezhetnének a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése terén, hiszen a két szakma céljai ugyanazok.

Tekintve az internet adta lehetőségek széles tárházát, csak néhány fejlesztési opciót mutatnék be röviden, melyek a társadalmi tőke bizonyos fokú növekedését eredményezhetnék Zákányszéken.

A hatékony felhasználásnak köszönhetően a lakosság marginalizálódott rétegei beágyazódhatnak az információs társadalomba, az internet révén megszűnnének a távolságok, a fizikailag távol élő tanyasi lakosok interakcióba léphetnének egymással így a magányosság érzetének csökkenése mellett újfajta közösségi hálózat alakulna ki. Úgy gondolom ez másrészt az akadálymentesítés egy jó példája, hiszen a külterületi lakosoknak nem kell hosszú utat megtenni azért, ha információra van szükségük, ráadásul a külterület és a belterület virtuális integrációja is megvalósulhatna.

Napjainkban a nagyszámú tanyasi lakosoknak munkalehetőséget adó mezőgazdaság foglalkoztatási lehetőségei Európa-szerte drasztikusan lecsökkentek, ennek következtében a foglalkoztatottak nagy része a tercier szektorban dolgozik. A folyamat következtében a vidéki lakosok munkalehetőségei erősen beszűkültek. A mezőgazdasági foglalkoztatottak arányának csökkenése már a 80-as években jelentős munkanélküliséget generált a vidéki területeken.²² Az alternatív foglalkoztatási lehetőségek – mint például a Zákányszéken megvalósult közmunka program – a mai napig nem oldották meg a problémát, és a megélhetés biztosításának hiányában a vidéki térségek elnéptelenednek.

Az információs technológia terjedése azonban lehetőséget nyújt a gazdaság térszerkezetének átalakítására, az újszerű munkaszervezési módok révén megreformálja a foglalkoztatást is.

A távmunka rugalmas és költséghatékony megoldást jelenthet a tanyasi lakosok számára. Az egyre növekvő szolgáltató központok, telefonos ügyfélszolgálatot és értékesítést nyújtó szolgáltatók, a kötvények és kártyák rögzítését végző biztosítók, a könyvelőirodák munkavállalói mind-mind könnyen betanítható és számítógépen végezhető tevékenységeket végeznek. Mindezen lehetőségek vonzóak a nagyszámú adminisztratív munkaerőt foglalkoztató vállalatok számára is az iroda-és bérköltség által realizálható költségsökkentés miatt.²³

Az interneten keresztül zajló *távmunka* révén megszűnő földrajzi távolságok lehetővé teszik azt, hogy a munkaerő bárhol dolgozhasson, ez az elmaradott térségek gazdasági fejlődéséhez vezet.²⁴ Ez a „helyfüggetlenség” teszi a távmunkát egyedülálló lehetőséggé. Bátorterenyé község példájára Zákányszéken is megvalósulhatnak a közhasznú távmunka rendszer.²⁵ Úgy gondolom, a távmunka tökéletesen összeegyeztethető az e-learning gyakorlatával, megvalósulása egyfajta következménynek tekinthető: A tanyasi lakos a mezőgazdasági idényszerezont követően, felszabaduló idejében távoktatás révén új szakmát tanul, majd újonnan megszerzett tudását a távmunka keretei között kamatoztatja. Egy rövid

képzéssel a lakosokat könnyedén fel lehet készíteni néhány alapvető információ kommunikációs eszközön végzett tevékenység ellátására. Egyes adatrögzítési és adatfeldolgozási munkakörök betanítható jellege lehetővé teszi, hogy gyakorlatilag bármely alapképzettséggel rendelkező munkavállaló képes legyen a munkafeladatok megfelelő ellátására.

A rendszer alkalmas lenne továbbá munkanélküliek, illetve megváltozott munkaképességűek foglalkoztatására. Bátorterenyében adatrögzítő központot hoztak létre, ahol a távmunkások az állami szféra számára végeztek munkát (az Országos Nyugdíjfolyósító Igazgatóságnak dolgoztak). Úgy vélem, az állami és az üzleti szektor részéről egyaránt lenne igény távmunkások foglalkoztatására, hiszen az „e-munka” hozzájárulhatna a munkanélküliség csökkentéséhez.

Véleményem szerint a távmunka megvalósulása egy olyan úttörő megoldás lenne, amely miután a lakosság életében megszokottá vált, maga után vonzaná a további internet adta előnyök iránt felmerülő igényt.

Az információs társadalomba való beilleszkedés fontos momentuma a tanulás. Az *e-learning* révén a tanyasi lakosok a tér-idő korlátokat leküzdve tanulhatnak új szakmát, nyelveket alkalmazkodva az életen át tartó tanulás kihívásaihoz. A középkorosztály számára főként télen lehet előnyös, mikor az időjárás viszonyok miatt nem folyik mezőgazdasági termelés. Az elmagányosodott idős lakosok, a tanyagondnokok támogatásával viszont egész évben részesülhének az internet adta lehetőségekből. Emellett, ha tanulni már nem is szeretnének, az interneten keresztül felvehetik sorstársaikkal, távol élő rokonaikkal is a kapcsolatot, így az internet azon funkciója: mint a „generációk egymásra találásának” eszköze is érvényesül.

*A videokonferenciás tanácsadás a Györkönyi Teleházban bemutatott videotelefonos tanácsadó szolgálat*²⁶, valamint a tanyagondnoki hálózat keretében megvalósult jelzőrendszeres házi segítségnyújtás továbbfejlesztett változata lenne. A tanácsadó szolgálatnak a Zákányszéki Teleház lenne a központja, ahonnan felmerülő igény ese-

tén szakértők tájékoztatnák a külterületi lakosokat közszolgálati ügyekkel kapcsolatban (pl. mezőgazdasági tanácsadás, foglalkoztatottság, adózás, társadalombiztosítás, jogszolgáltatás, szociális ellátás, egészségügy stb.). A videokonferenciás tanácsadást úgy képezem el, hogy a teljes lakóközösség igényeit lefedő szolgáltatások megvalósítására kerüljön sor. Az idős, tanyán rekedt emberek veszély esetén segítségért fordulhatnak, emellett a tanyagondnokokkal is folyamatos kapcsolatot tudnának fenntartani.

A termelők csatlakozhatnak a Csongrád Megyei Agrár Információs rendszerhez, melynek során a lakosok szaktanácsadók, valamint a teleház munkatársai segítségével tájékozódhatnak az aktuális hírekről, pályázatokról, hozzáférhetnének agrármeterológiai előrejelzésekhez, illetve a mezőgazdasági parcellaazonosító rendszerhez is (MEPAR).²⁷ Lehetőség lenne e-tanácsadásra is, a termelők kéréseket tehetnének fel, melyekre szakértők válaszolnának a falugazdász bevonásával.

Az *e-ügyintézés* az idős lakosok otthonaiban, a tanyagondnok közreműködésével valósulna meg, akik segítenék a lakosokat a hivatalok, pénzügyintézetek, közmű-szolgáltatóknak az elektronikus rendszerében való eligazodását. A többi korosztály részt vehetne a teleházban egy ezzel kapcsolatos tanfolyamon, melyet követően önállóan képesek lesznek alkalmazni tapasztalataikat. Ha mégis kérdésük merülne fel az e-ügyintézés közben, igénybe vehetik a videokonferenciás tanácsadást.

Mіндеzen szolgáltatások bevezetése előtt érdemesnek tartom bevonni magát a lakóközösséget a tervezésbe, továbbá egy igényfelmérés keretében feltérképezni, mire van szükség a megcélzott területen, így a megvalósult szolgáltatások a közösség igényeiben tükröződnének és ezáltal járulnának hozzá a tényleges fejlődéshez. Természetesen számolni kell azzal a lehetőséggel is, hogy a távmunka a közösség szemében nem jelent megoldást a mindennapi élet problémáira. Ebben az esetben az igényfelmérés eredményei rávilágítanának arra, hogy a közösség részéről mely IKT-eszköz alkalmazása lenne az, amely

az érintettek életében tényleges és hosszú távú hatást gyakorolna.

Összegzés

Véleményem szerint, ha az említett fejlesztések közül legalább egy megvalósulna, az Zákány-*szék tanyavilágának nagyfokú fejlődését eredményezné.* Az MTA RKK Alföldi Tudományos Intézet kutatócsoportja szerint az elmaradott területek internet, térinformatikai vagy infrastruktúra fejlesztésével ugyanolyan fejlődést lehetne elérni, mint a *„amilyen fejlődést a hűbéri korlátoktól részben mentes, s az országban a tipikus, a sajátosan felzárkózó, paraszt-polgári mezővárosi fejlődés jelentett a 15–19. század során.”*²⁸ Természetesen célcsoportonként más-más módszerekkel és eszközökkel kell a fejlesztést megvalósítani, de a tanyavilág megőrzése közös, osztársadalmi, európai szintű érdek.

A tanyasi életmódból fakadó legnagyobb hátrány a térbeli elhelyezkedés. Éppen ezért van szükség az IKT-eszközök növelésére a tanyákon. Ugyanis, az információs technológia egyik legígéretesebb aspektusa az, hogy áthidalja a térbeli távolságokat. *D. T. Quah* 2001-ben megjelent munkájában már rámutatott arra, hogy a gazdasági eredményesség nem attól függ, hogy mekkora földrajzi távolságot kell áthidalni, hanem, hogy az egyén kapcsolódik-e az internethez, vagy sem.²⁹

Annak ellenére, hogy évtizedek óta zajlanak a tanyákkal kapcsolatos kutatások, még mindig nem tudjuk, mekkora a lakónépesség száma, kik élnek ott, még magára a „tanya” szóra sincs pontos definíció. Így nehéz megmondani, mi lesz a sorsuk. Mindenesetre a szakértők bizakodóak. A tanya létezni fog a jövőben is, de valószínűleg teljesen megváltozott szerepkörrel. Annyi bizonyos, hogy ha van kövesút és villany, város vagy fejlett község vonzáskörzetében helyezkedik el, a tanya élhet tovább a következő tíz-húsz évben, ha ez nincs, halálraítélt.

Mivel a tanya fogalma nem szerepel a magyar törvényalkotásban, ezért az Európai Unió támo-

gatására sem számíthat, ebben a kontextusban a fejlesztések is hatalmas kihívást jelentenek, de mindenképpen szükségesek: gondolnunk kell arra a közel 200 000 lakosra, akik még a „*homok hátán is megélnek*”, és küzdenek. Ha megszűnnek a tanyák, akkor a természet visszaveszi azt, ami az övé volt, és akkor valóban azt mondhatjuk: „*elvadult tájon gázolok*”.

Jegyzetek

- BÍRÓ NAGY András: Túl a magyar ugaron. Az integrált vidékfejlesztés lehetőségei Magyarországon. Budapest: DEMOS Magyarország Alapítvány, 2007.
- Helységnévkönyv adattár – 2011
<www.ksh.hu/docs/hun/hnk/Helysegnevkonyv_adattar_2011.xls>
- A homokhátsági tanyák társadalma és szociális problémái. Tanulmányok. Szerk. Takács Anita. Kecskemét, MTA RKK ATI, 2005. 120 p. (Tanyakutatás 2005, Kutatási jelentések. 3. füzet)
- A homokhátsági tanyák társadalma és szociális problémái. Tanulmányok. Szerk. Takács Anita. Kecskemét, MTA RKK ATI, 2005. (Tanyakutatás 2005, Kutatási jelentések. 3. füzet) 92. p.
- Uo. 92. p.
- Uo. 92–93. p.
- A „Máté-effektus” és a vidéki Magyarország: Hogyan látja a kistélepülések jelenét Óbánya polgármestere? Innen: <http://www.magyarpolgarmester.hu/?site=104&c=158&menu=c02>
- A homokhátsági tanyák társadalma és szociális problémái. Tanulmányok. Szerk. Takács Anita. Kecskemét, MTA RKK ATI, 2005. 120 p. (Tanyakutatás 2005, Kutatási jelentések. 3. füzet)
- BÁRTH János: Önszerveződési folyamatok a tanyavilágban. In: Csatári B. – Kiss A. (szerk.): Tanyai kaleidoszkóp, Kecskemét, MTA RKK, 2004. 116–117 p.
- Homokháti Kistérség Többcélú Társulás Integrált Szociális és Gyermekjóléti Központ Szervezeti és Működési Szabályzat, 2009. Innen: http://www.homokhat.hu/pages/kisterseg_al.aspx?id=1560572
- Falugondnokok Duna- Tisza Közi Egyesülete.
http://www.falugondnoksag.hu/terkep/index.php?megye_id=0#
- A tanya mint a jövő települése. Interjú Duró Annamáriával és Csatári Bálinttal. Kérdező: Érczfalvi András
Innen: <http://www.mr1-kossuth.hu/archivum/tanya-mint-a-jovo-telepulese.html> [2012-04-30]
- LENGYEL György – LŐRINCZ László – SIKLÓS Viktória – FÜLEKI Dániel: Hidak a digitális szakadék fölött: egy kistérségi kutatás tapasztalatai, ITTK, 2002. Innen: http://www.ittk.hu/web/docs/klub/2002december/absztrakt_lengyel_gyorgy.ht [2013. nov. 19.]
- GURNSTEIN, Michael: Mi a közösségi informatika, és miért fontos? = Információs Társadalom, 2008. 2. sz. 17–36 p.
http://www.infonia.hu/digitalis_folyoirat/2008_2/2008_2_michael_gurstein.pdf [2013. nov. 19.]
- Uo. 25. p.
- MOLNÁR Szilárd: A digitális megosztottság értelmezési kerete = Információs Társadalom, 2002. 4. sz. 82–101. p.
http://epa.oszk.hu/01900/01963/00005/pdf/infotars_2002_02_04_082-101.pdf
- LENGYEL György – LŐRINCZ László – SIKLÓS Viktória – FÜLEKI Dániel: Hidak a digitális szakadék fölött i. m. 134. p.
- CASTELLS, Manuel.: A hálózati társadalom kialakulása. Az információ kora. 1. k. Bp., Gondolat, 2005. 662 p.
- MOLNÁR Szilárd i. m. 84–85. p.
- SZARVÁK Tibor: A digitális szakadék, mint új periféria-képző jelenség = Tér és Társadalom, 2004. 3. 57–75. p. (http://epa.oszk.hu/02200/02251/00017/pdf/EPA02251_Ter_es_tarsadalom1913.pdf) [2013. nov. 19.]
- ALBERT Fruzsina – DÁVID Beáta – MOLNÁR Szilárd: Internethasználat és kapcsolati erőforrások időbeni alakulása Magyarországon. Egy longitudinális vizsgálat eredményei = Szociológiai Szemle, 2007. 3–4. 93–114. p. (<http://www.szociologia.hu/dynamic/070304albert.pdf>) [2013. nov. 19.]
- FORGÁCS Tamás: A távmunka területfejlesztési aspektusai = Tér és Társadalom, 2011. 2. sz. 106–123. p.
http://epa.oszk.hu/02200/02251/00043/pdf/EPA02251_Ter_es_tarsadalom3544.pdf [2013. nov. 19.]
- Uo.
- Barsi B. – Kanalas I. – Szarvák T.: New Economy in Space: International Trends and Hungarian Characteristics. In: Barta, Gy. – G. Fekete, É. – Kukorelli Szörényiné, I. – Timár, J. (eds) Hungarian Spaces and Places: Patterns of Transition. Centre for Regional Studies, Pécs, 2005. 236–258. p.

25. Közhasznú távmunka Bátorterenyén – romáknak. (2003) <http://www.telefalu.hu/test/service.php?=irattar&did=9&fv=149>
26. Csizmár elsőként mondta ki... (2005) <http://www.telefalu.hu/test/service.php?=irattar&did=9&fv=149>
27. Csongrád Megyei Agrárinformációs Rendszer (<http://www.gazdaportal.hu>)
28. Régiók az információs társadalomban. Kecskemét, MTA RKK ATI, 2003. 118. p.
29. QUAH, Danny. T.: Economic growth: measurement. In: Ashenfelter, Orley, (ed.) International encyclopaedia of social and behavioural sciences. Elsevier, Amsterdam, 4093-4098. (ld. Még: <http://econ.lse.ac.uk/dguah/p/0108iesbs.pdf>)

Beérkezett: 2013. szept. 4.

Széchenyi Emléknap a nemzeti könyvtár alapításának évfordulóján

Az Országos Széchenyi Könyvtár (OSZK) alapításának 211. évfordulója alkalmából 2013. november 25-én számos kiállítás, tudományos program és zenei előadás várta az érdeklődőket, akik aznap ingyenesen léphettek be, illetve fél áron iratkozhattak be a könyvtárba.

A délelőtti tárlatvezetésekben a könyvtár számos ritka kiadványa, például a könyvtár alapítója, gróf Széchenyi Ferenc által adományozott magyar vonatkozású régi térképek is bemutatásra kerültek.

Két nagy magyar költő, Weöres Sándor és Jékely Zoltán születésének centenáriuma alkalmából

Weöres megzenésített verseiből kaptak ízelítőt az érdeklődők, és a két költő kéziratai,

Jékely személyes tárgyai is megtekinthetők voltak.

Mészáros Géza festőművész A tekintet érintése című retrospektív kiállításának megnyitóján

Vásáry Tamás Kossuth-díjas zongoraművész és Tokody Ilona Kossuth-díjas operaénekes lépett fel. Benkő Imre fotóművész Acél-Mű – Ózd 1987-2012 című kiállítását ugyancsak

ezen a napon nyitották meg. Mindkét kiállítás éjfélig volt látogatható.

Délben kezdődött és éjfélig tartott Farkas Gábor Farkas tudományos kutató, az OSZK régi nyomtatványok tára vezetőjének előadássorozata, melyben 12 különféle izgalmas témát

ismertetett: szó volt az erdélyi sárkánykoponyákról, Shakespeare Hamletje és Zrínyi Szigeti veszedelem című eposza közti kapcsolatáról, az utolsó inka herceg magyarországi útjáról,

II. Lajos magyar király gyilkosáról, az 1572-ben Franciaországban történt Szent Bertalan éji mézszárlás és egy szupernóva-robbanás kapcsolatáról és a betlehemi csillagról.

Délután tudományos ülészakot tartottak a magyar nyelv 18. századi térhódításáról, amelynek nyitóelőadására Margócsy István irodalomtörténészt hívták meg.

(Forrás: George Értésítő, 2013. nov. 23. http://www.hirado.hu/Hirek/2013/11/23/10/Szechenyi_Emlenap_a_nemzeti_konyvtar_alapitasanak_evfordulojan.aspx alapján)

Információkkal segítik egymást

A BiblioNet elnevezésű, könyvtárak közötti együttműködési program keretében immár negyedik alkalommal rendezett műhelytalálkozót a somorjai Fórum Kisebbségkutató Intézet és a győri

Dr. Kovács Pál Megyei Könyvtár és Közösségi Tér.

A szakmai találkozón a program résztvevőinek, közreműködőinek és más érdeklődőknek bemutatták a Kisalföld Tudástár (KITUD) portál, illetve a győri megyei könyvtár digitális könyvtárának (JaDoX)

új szolgáltatásait.

A jelenlévők megismerkedhettek az Európai Unió támogatásával létrejött Europeana digitális könyvtárhoz való csatlakozás lehetőségeivel is, melynek elsődleges célja, hogy az európai kulturális örökség tárgyi emlékeit összegyűjtse digitális formában, s mindenki számára elérhetővé tegye.

(Forrás: Google Értésítő, 2013. nov. 30. <http://www.parameter.sk/rovat/kultura/2013/11/30/informaciokkal-segitik-egymast>)